

SZEGEDI ANDRÁS

# Miért kell a társasági jogot időről időre megújítani?

## Why Should Company Law Be Renewed From Time to Time?

**Abstract:** Is it necessary to renew the regulation of company law from time to time? On the one hand, company law reacts with its regulative environment, therefore the constant amendment, improvement of its rules seems reasonable. Yet, on the other hand, the core of company law is pure and stable, and there is no need to reinvent it. Hungarian company law has always been subject of constant modifications, yet we regard only three instances for its true renewal. The first was the coming into force of the first Act on Business Associations in 1988, which served as the means for the creation of market capitalism and thus led to the political changes that followed. The second was the coming into force of the Civil Code in 2014, which implemented a mainly default approach in the regulation of legal persons, a clear principle providing a wide range of freedom for legal entities in their internal affairs. The third, however, was not a planned and designed renewal, as it was forced by the new coronavirus pandemic. The rules to apply in the crisis overwrote even some of the hard-core rules of company law for the sake of flexibility and simplicity – is it going to be the next trend in the course of renewal?

**Keywords:** company law, renewal, law as an instrument, disposability, coronavirus pandemic

**Összefoglaló:** Szükséges-e időről időre a társasági jogot megújítani? Egyrészt a társasági jog reagál szabályozási környezetével, ezért észszerűnek tűnik szabályainak folyamatos módosítása, javítása. Másrészt azonban a társasági jog magja kikristályosodott és szilárd, nincs szükség az újbóli feltalálására. A magyar társasági jog mindig is folyamatos módosítások tárgya volt, mégis csak három esetet tekintünk valódi megújulásának. Az első a gazdasági társaságokról szóló törvény 1988-as hatálybalépése volt, amely a piacgazdaság megteremtésének eszközüül szolgált, és így vezetett az azt követő politikai változásokhoz. A második a Polgári törvénykönyv 2014-es hatálybalépése, amely a jogi személyek szabályozásában túlnyomórészt alapértelmezett megközelítést valósított meg, egy olyan egyértelmű elvet, amely széles körű szabadságot biztosít a jogi személyek számára belső ügyeikben. A harmadik azonban nem egy tervezett és megtervezett megújulás volt, mivel azt az új koronavírus-világjárvány kényszerítette ki. A válságban alkalmazandó szabályok a rugalmasság és az egyszerűség kedvéért még a társasági jog néhány keményvonalas szabályát is felülírták – vajon ez lesz a következő irány a megújulás során?

**Kulcsszavak:** társasági jog, megújulás, a jog mint eszköz, diszpozitivitás, koronavírus-járvány.

## 1. Bevezető gondolatok

A jelen tanulmány címében szereplő kérdést okkal lehet feltenni, ugyanakkor a valódi kérdés az, hogy meg kell-e egyáltalán újítani időről időre a társasági jogot.

A társasági jogi szabályanyag, annak „veleje” ugyanis egy letisztult, kikristályosodott rendszer, amiben nincs mit újragondolni és újra kitalálni. Kétségtelenül igaz, hogy a jogrendszer egyéb elemeihez hasonlatosan a társasági jognak is reagálnia kell arra a gazdasági-társadalmi környezetre, amelyben létezik, és amellyel kölcsönhatásban van. A társasági jogban ezek a változások általában a társasági jog periferiáját érintették, példaként említhetnénk a befolyásszerzést vagy a vállalatcsoportok szabályozását. A társasági jog alapvető rendszere azonban nem szorul megújításra.

A magyar társasági jog fejlődésében a magyar jogrendszer fejlődésének az a jellegzetessége tükröződik vissza, hogy a jogfejlődés, valójában jogfejlesztés „felülről” történik, nem pedig a reálfolyamatok kényszerítik ki. Amikor a társasági jog megújulásáról, avagy megújításáról beszélünk, akkor ezt a jelenséget érjük tetten: a jogalkotó valamely, a társasági jogon túlmutató konkrét célt kíván elérni a reformmal, vagy valamilyen elvi változtatást kíván végrehajtani, amely célok a hétköznapi joggyakorlatból jó eséllyel nem tudnának kibontakozni.

A társasági jogot illetően azért is nehéz megújulásról/megújításról beszélni, mert a társasági jog tulajdonképpen folyamatos revízió alatt állt az elmúlt évtizedekben. Az 1988. évi VI. törvény az 1989. 01. 01-jei hatálybalépésétől a hatályon kívül helyezéséig, 1998. 06. 15-ig húsz különböző alkalommal módosult. Az 1997. évi CXLIV. törvény az 1998. 06. 16-i hatálybalépésétől a hatályon kívül helyezéséig, 2016. 06. 30-ig tizenkét különböző alkalommal módosult. A 2006. évi IV. törvény 2006. 07. 01-től, a hatálybalépésétől a hatályon kívül helyezéséig, 2014. 03. 15-ig harmincnyolc különböző alkalommal módosult. A 2013. évi V. törvény Harmadik Könyvét pedig a kihirdetését követően a mai napig (beleértve a kihirdetése és a hatálybalépése közötti időszakot is) számos alkalommal módosították: a 2013. évi CXXXV. törvény, a 2013. évi CCLII. törvény, a 2015. évi CI. törvény, a 2016. évi LXXVI. törvény, a 2017. évi CXXXVI. törvény, a 2019. évi LXVII. törvény és legutóbb a 2021. évi XCV. törvény. A fenti számok azt igazolják, hogy a társasági jogunk valóban folyamatos módosítások tárgyát képezte és képezi, de a mindenkori törvények folyamatos javítása, csiszolása nem tekinthető semmilyen értelemben a társasági jog megújításának. A fenti módosítások a jogszabály korrekcióját, vélt vagy valós hibáinak orvoslását szolgálták. Felvethető, hogy vajon mindegyik módosítás kellően indokolt volt-e, és valódi szorító szabályozási szükségletre reflektált.

A társasági jog valódi megújítása a szerző álláspontja szerint tervezett módon ketszer, de összességében voltaképpen három alkalommal valósult meg. Az első megújítás az 1988. évi VI. törvény megalkotása, a második pedig a Ptk. elfogadása volt. A tervezett megújítások mellett kényszerű, ám talán átmeneti megoldásként értékelhetjük a koronavírus-járvány okozta veszélyhelyzet során megjelent speciális szabályokat.

## 2. Az első megújítás: az első társasági törvény

Az első társasági törvény jelentőségét sokan, sok helyen leírták és méltatták már. E törvény célja a társasági jogunk valódi megújítása volt, és programszerűen deklarált jogpolitikai célok szolgálatában állt. Ezek mindegyike a kapitalizmus megteremtésére irányult, a piacgazdaság (eredetileg a „szocialista piacgazdaság”) megteremtésének előfeltétele volt. Ahogy a törvényt előterjesztő igazságügyi miniszter, Kulcsár Kálmán fogalmazott: *„Nem túlzok tehát, amikor kijelentem, hogy a gazdasági társaságokról szóló, most előterjesztendő törvény gazdaságpolitikai, jogpolitikai, társadalompolitikai és ideológiai szempontból egyaránt igen jelentős, az utóbbi évek jogalkotási gyakorlatából kiemelkedő jogszabály.”*<sup>1</sup>

Tegyük hozzá, a törvénynek a deklarált célokon túlmutató hatása tulajdonképpen a piacgazdaság megteremtése mellett a politikai rendszerváltozás megteremtése vagy inkább kikényszerítése volt. Ez a törvény jól példázza a fentebb említett, felülről irányított jogalkotást, ahol a jog – jelen esetben a társasági jog – voltaképpen eszköz, ráadásul olykor az eszköz révén a szándékolt céloknál is nagyobb ívű változások következnek be, ahogy az első társasági törvény esetében is. Visszacacsengenek benne a Kulcsár Kálmán akadémiai székfoglalójában rögzítettek: *„a magyar társadalomnak – egyébként a kelet-közép-európai régió más társadalmaihoz hasonló – történelmi sajátosságai folytán a jognak mint a politika eszközének (sőt helyettesítő eszközének) szerepe történetileg is hangsúlyozódott. Ezzel együtt növekedett a jogba mint a társadalmat alakítható, a társadalmi problémák megoldásában jelentős szerepet játszó eszközbe vetett bizalom is.”* Az első társasági törvény eszközjellegét a szocialista berendezkedés pedig csak erősítette.

Az első társasági törvény következménye szekunder szinten a magyar jog egyéb területeinek jelentős fejlődése volt. A társasági törvény húzótörvényként ugyanis egy sor korábban nem létező vagy nem kellően fejlett szinten létező jogterület – versenyjog, adójog, számviteli jog, fizetéseképtelenségi jog, cégjog, értékpapírijog stb. – kialakulását vagy óriási továbbfejlesztését kényszerítette ki. *„Forradalmi időkben, illetve rendszerváltozások idején érthetően a jogalkotás kerül előtérbe, jogalkotási hajrá kezdődik, sok a személyi tárgyi előfeltételek nélkül kibocsátott programadó, ún. húzó jogszabály.”*<sup>3</sup> Ez a törvény a társasági jog valódi megújítását hozta, mert mintegy negyven év szünet után újraalkotta azt, és óriási húzóerővel segítette a jogrendszer egyéb területeinek a fejlődését.

## 3. A második megújítás: a Polgári törvénykönyv

A Polgári törvénykönyv megalkotásának folyamatában a társasági jog második, szintén tervezett, szintén felülről irányított, ugyanakkor konkrét jogpolitikai célokat

1 Idézi PAPP Tekla: *A magyar társasági jog fejlődése = Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára*, szerk. TÓTH Károly, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2000, 424.

2 KULCSÁR Kálmán: *A jogfejlődés sajátosságai: a jog mint eszköz. Akadémiai székfoglaló, 1981. 06. 13.*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984, 15.

3 SÁRKÖZY Tamás: *A jog szerepe a gazdaságban*, Magyar Tudomány, 2011/5.

kevesbé szolgáló megújítása, már viszonylag korán jól látható volt. Ez a megújítási szándék talán nem is elsősorban a társasági jog megújításának igényéből fakadt, hanem a Ptk. kódex-jellegéből következett. A Ptk. egyik legfontosabb célkitűzése, elméleti alapvetése az volt, hogy a Ptk. váljon igazi magánjogi kódexszé, és integráljon lehetőség szerint minden, a korábbi időszakban a Ptk.-n kívül szabályozott magánjogi részterületet. Ez a társasági jogot illetően azt jelentette, hogy deklarált célként szerepelt a szövetkezeti jog visszaillesztése a társasági jogba, valamint a társasági jog beillesztése a Ptk.-ba.<sup>4</sup> Önmagában ez egy nagy horderejű változást jelzett előre, amelyet a végeredmény – ha nem is az eredetileg célzott formában, hiszen a szövetkezetek nem váltak ismét kereskedelmi (gazdasági) társasággá, illetve részben a különutas, külön törvényi szabályozásuk is fennmaradt – alá is támaszt. A korábbi társasági jogi szabályok egy része megtermékenyítőleg hatott a jogi személyek gazdasági társaságokon kívüli szabályanyagára, így a társasági joggal egyszerre újult meg a jogi személyek joga is. Ez a megújulás voltaképpen „Professorenrecht” jelleggel született, a kodifikáció során deklarált elvek leképezését jelentette. A társasági jog Ptk.-ba integrálása mellett a kodifikáció egyik legkényesebb kérdése az volt, hogy a társasági jog – és ekként a jogi személyek joga – túlnyomórészt eltérést nem engedő, azaz kógens, avagy eltérést engedő karaktert öltön. Ha áttekintjük a korábbi társasági törvényeinket, láthatjuk, hogy ezt az örökzöld kérdést a korábbi három törvény háromféleképpen válaszolta meg; a Ptk. azonban egy negyedik, merészebb és forradalmibb megoldást választott, azzal, hogy a jogi személyek jogának bizonyos vetületei vonatkozásában az eltérés lehetősége a főszabály. A Ptk. a diszpozitív megközelítés kiterjesztésével úgy újította meg a társasági jogot, hogy tulajdonképpen az egyes jogalanyokra bízta azt, hogy mennyiben kívánják ezt a megújítást. A Ptk. e szabálya kétségekívül üdvözlendő, megerősíti azt a felfogást, mely szerint minden vállalkozás, illetve tagjai tudják igazán, hogy mi az üdvös számukra, és nem pedig az állam a jogalkotás útján. Azt azonban nem mondhatjuk el a jelenlegi szabályozásról, hogy a hétköznapi jogalkalmazást megkönnyítette volna. A diszpozitivitás korszakában a társasági jogi jogegységesülés bírói jogalkalmazási úton rendkívül nehézkesen vagy sehogy sem fog tudni kibontakozni. Ennek oka főképpen a fórumrendszer sajátosságában rejlik, egész egyszerűen nem jut el kellő számú ügy az ítéltáblákra ahhoz, hogy iránymutató joggyakorlat kialakulásáról beszélhessünk. Minden elismerés mellett ezért látni kell azt is, hogy a joggyakorlat a jelenlegi szabályozási környezetben sokkal inkább válhat széttartóvá, mint korábban. Így ma kevésbé láthatjuk megvalósulni a klasszikus tételt, mely szerint „a gazdasági jognak biztonságot kell adnia a gazdaság szereplői számára, és ehhez a stabil jogrendszeren túlmenően hozzátartozik a jogalkalmazói biztonság is”.<sup>5</sup>

Amennyiben a joggyakorlat egyöntetűsítése nehezen halad, akkor azt a jogalkotás akként értékelheti, hogy be kell avatkoznia, hogy a jogalkalmazás bizonytalanságát a jogalkotás egyértelműségével váltsa fel. A Ptk. legutóbbi módosítása (2021. évi XCV. törvény) ennek jegyében történt. Ahogy a törvény indokolása<sup>6</sup> fogalmaz: „a Ptk.

4 VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*, HVG-ORAC, Budapest, 2001, VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4., 3–10.

5 SÁRKÖZY: i. m.

6 *Végző előterjesztői indokolás a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2021. évi XCV. törvényhez*, Indokolások Tára – a Magyar Közlöny Melléklete, 2021. július 1, 1230.

2014. márciusi hatálybalépése óta eltelt évek alatt a Ptk. hatálya alá rendeződés a jogi személyek körében sikeresen megtörtént. A Ptk. Harmadik Könyvének (Jogi személyek) a szerződéses szabadságra épülő szemléletén, ennek jogtechnikai megoldásán már nem indokolt változtatni. A rugalmas jogi keretek a jogi személyek jogának, és különösen a társasági jognak a versenyképességi garanciáját is jelentik. A jogi személyek joga eltérést engedő (diszpozitív) szemléletének fenntartása mellett is időszzerűvé vált azonban számba venni a Ptk. egyes rendelkezéseinek beágyazódási sikerességét, továbbá a joggyakorlat által kérielt szabályozási javaslatokat. A Ptk. Harmadik Könyvének korrekciója képes tovább erősíteni a jogi személyek joga, és azon belül is kiemelten a társasági jog koherenciáját, stabilitását, versenyképességét.” Ez a módosítás egy átfogó novella, amely egyaránt érinti a jogi személyek közös szabályait és az egyes társasági formákat, kisebb-nagyobb mértékben. Jelen tanulmánynak nem célja a változások részletes ismertetése, ugyanakkor egy mozzanatát érdemes kiemelni annak illusztrálására, hogy a társasági jog „megújulása” valójában a pillanatnyi jogalkotói cél leképezése.

Kimondható, hogy minden jogszabályváltozásnak és egyáltalán a társasági jognak is célja, ahogy a fenti idézet is tartalmazza, a társasági jog koherenciájának, stabilitásának, versenyképességének a növelése. A legutóbbi Ptk.-novella ennek jegyében módosította a kft. törzstőkéjének rendelkezésre bocsátására vonatkozó szabályt. A korábbi szabály a pénzbeli hozzájárulás rendelkezésre bocsátását rendkívül lazán kezelte, mivel a törvény nem tartalmazott erre vonatkozó határidőt. Bár a joggyakorlat próbálta a határidőnküliséget korlátozni, ennek jogszabályi alapja nem volt. A jogalkotó így szükségesnek látta a beavatkozást, jelenleg ha a társaság a nyilvántartásba vételétől számított második teljes – tizenkét hónapot magában foglaló – üzleti év végéig a teljes pénzbeli vagyoni hozzájárulás szolgáltatására nem került sor, a tag a még nem teljesített pénzbeli vagyoni hozzájárulását a társaság nyilvántartásba vételétől számított második teljes – tizenkét hónapot magában foglaló – üzleti évről készült beszámoló elfogadásától számított három hónapon belül köteles rendelkezésre bocsátani.<sup>7</sup> Az 1988. évi VI. törvény ugyanezt a kérdést akként szabályozta, hogy a pénzbetétek legalább felét kellett alapításkor rendelkezésre bocsátani, míg a fennmaradó részt a társaság bejegyzését követő egy éven belül kellett szolgáltatni.<sup>8</sup> Az 1997. évi CXIV. törvény lényegében fenntartotta ezt a szabályt azzal a kiegészítéssel, hogy a pénzbetétek alapításkor szolgáltatott összege nem lehetett kevesebb, mint egymillió forint.<sup>9</sup> A 2006. évi IV. törvény az utóbbi kiegészítést – az ötszázezer forintos törzstőkére figyelemmel – nem tartalmazta, és az egyéves szabályt fenntartotta.<sup>10</sup> A három társasági törvény nagyjából egységesen az egy éven belüli szolgáltatást írta elő, a Ptk. eredeti szövege ezt a szabályt teljesen feloldotta, jelenleg pedig a Gt.-k szabályánál hosszabb, de a Ptk. korábbi állapotánál rövidebb határidőt szabott meg a pénzbetétek szolgáltatására. Nem könnyű megválaszolni, hogy vajon melyik szolgálja jobban a társasági jog koherenciáját vagy versenyképességét, hiszen mindegyik szabály ennek jegyében született.

7 Ptk. 3:162. § (2) bekezdés.

8 1988. évi VI. törvény 161. § (2) és (4) bekezdés.

9 1997. évi CXIV. törvény 126–127. §.

10 2006. évi IV. törvény 115. § (2) bekezdés.

## 4. Kényszerű és átmeneti megújítás

A társasági jog szilárd és kikristályosodott magja tükrében a Ptk. hatálybalépése után nem számíthatott senki arra, hogy újabb és váratlan megújulás következik be. Ennek hátterében a koronavírus-járvány, illetve az ellene folytatott küzdelem sajátos veszélyhelyzeti szabályozása állt. Magyarországon a veszélyhelyzet 2020. március 12-i kihirdetését követően korán, már 2020. március 15-én megjelent az a kormányrendelet,<sup>11</sup> amely széles körben tiltotta meg, hogy több személy egy időben egy helyen tartózkodjék. A vendéglátóipari egységekre vonatkozó korlátozásoktól kezdve a kulturális intézményekre vonatkozókon át a rendezvényekig számos tilalom lépett ekkor hatályba. Ez a szabály, sajátos jogalkotási technikával bár, de lényegében betiltotta a rendezvényeket és a gyűléseket.<sup>12</sup> A gyűlés fogalmát a rendelet ugyan nem határozta meg, de a pusztán nyelvtani értelmezés alapján is valószínűsíthető volt, hogy a közgyűlés, a taggyűlés, a tagok gyűlése gyűlésnek minősül, azaz a gazdasági társaságok, de ezen túlmenően a jogi személyek (a társasházakat is beleértve) legfőbb szerve a kormányrendelet hatálybalépését követően nem tarthatott ülést, és ekként nem is hozhatott határozatot. A megengedőbb álláspont viszont az volt, hogy mivel a jogi személyek speciális gyűléseire explicit tiltás nem szerepelt a rendeletben, így azok tarthatók, pontosabban a legfőbb szervi ülések helyszínén nem tilos tartózkodni. A nyilvánvaló bizonytalanság tisztázására született meg a 2020. évi 102. kormányrendelet a veszélyhelyzet során a személy- és vagyonegyesítő szervezetek működésére vonatkozó eltérő rendelkezésekről, amely egyebek mellett a legfőbb döntéshozó szervek speciális döntési és működési szabályait fektette le. Ennek értelmében a veszélyhelyzet ideje alatt a polgári jogi szabályok alapján létrejött jogi személyeknek és a nem jogi személy szervezeteknek a rendelet hatálybalépésének napjától a Ptk. vonatkozó rendelkezéseit a kormányrendeletbe foglalt eltérésekkel kellett alkalmazni.

A szabályok lényege az volt, hogy amennyiben a legfőbb szerv döntéshozatala működni képes a kijárási korlátozások sérelme nélkül, úgy a kormányrendelet speciális szabályai nem alkalmazandók, így ezek a jogi személyek a rájuk a veszélyhelyzet kihirdetését megelőzően vonatkozó szabályok szerint működhetek tovább. Minden egyéb esetben azonban a rendelet szerint kellett eljárni, amely megtiltotta a személyes részvétellel történő döntéshozatalt.

Jogunk a pandémiától függetlenül ismerte az ülés nélküli határozathozatal lehetőségét (Ptk. 3:20. §), illetve e kört potenciálisan tágítva, a jogi személyekre vonatkozó szervezeti-működési szabályok körében élvezett rendkívül széles körű szabadság (Ptk. 3:4. §) a jogszabály által tételezett esetek további cízellátásához vezethetett, de a jogi személyek nagyobb része nem intézményesítette a létesítő okiratában az ülésen kívüli döntéshozatal szabályait, amely viszont eredetileg előfeltétele volt az ilyen jellegű

11 2020. évi 46. kormányrendelet.

12 A rendelet maga szó szerint nem a gyűléseket tiltotta meg, hanem azt mondta ki, hogy a „gyűlés helyszínén tartózkodás tilos”. Ebből az következik, hogy gyűlést lehetett ugyan tartani, de tilos volt azon megjelenni, azaz minden gyűlés szabályosan volt szervezhető, a „szabályos lefolyása” pedig mindenki távollétében történt (pontosabban nem történt) meg.

határozathozatalnak. Ennek megfelelően a döntéshozatali szabályok legfontosabbja az volt, hogy a legfőbb szerv ülése elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével vagy írásbeli döntéshozattal (hacsak azt a jogi személyre vonatkozó törvényi előírás kifejezetten tiltja) akkor is megvalósítható volt, ha a jogi személy létesítő okirata e lehetőségekről és annak feltételeiről nem, vagy a rendeletben foglaltaktól eltérően rendelkezett. Ez a szabály ekként gyakorlatilag a nyilvánosan működő részvénytársaságok kivételével minden jogi személy legfőbb szerve számára lehetővé tette a személyes tagi részvétel nélküli döntéshozatalt. A nyilvánosan működő részvénytársaságok döntéshozatalára pedig egy eltérő logikát követő rendszert tartalmazott a rendelet.

Ha a jogi személy létesítő okirata az elektronikus hírközlő eszközök használatának, illetve az ülés tartása nélküli döntéshozatalnak a szabályairól nem, vagy a rendeletben szabályaitól eltérően rendelkezett, ezeknek a szabályoknak a megállapítására és a tagokkal való közlésére a jogi személy ügyvezetése volt jogosult, azaz a veszélyhelyzeti szabályozás egyértelműen a vezető tisztségviselő felé toltá el az érdemi döntési központot a tagi kör rovására. A szabályozás az ügyvezetés kezébe adta annak a lehetőségét, hogy az „alternatív döntéshozatal” szabályait megalkossák, ugyanis a szükség szülte szabadság is egyértelmű és átlátható szabályokat követelt meg. Ez a lehetőség nem biztosított teljesen szabad kezet az ügyvezetésnek. A napirendre vonatkozó részletes tájékoztatás ugyanis nem volt mellőzhető, a határozat tervezetét a taggal közölni kellett. Elektronikus hírközlő eszköz útján való jelenlétre vonatkozóan meg kellett határozni az igénybe vehető elektronikus hírközlő eszközöket és informatikai alkalmazásokat, illetve ha a jogi személy ügyvezetése a tagokat (képviselőiket) személyesen nem ismerte, meg kellett határozni a személyazonosság igazolásának módját. Az ülés tartása nélküli döntéshozatal esetén a Ptk. főszabálya helyett a szavazat megküldésére legalább 15 napot kellett biztosítani; a Ptk. írásbeli szavazásra vonatkozó határozatképességi szabályát és a határozat kihirdetésére vonatkozó szabályokat [Ptk. 3:20. § (2) és (4) bekezdés] azonban alkalmazni kellett. A szabályozás annyiban korlátozta a tagi jogokat, hogy a tag a döntéshozó szerv ülésének összehívását vagy az elektronikus hírközlő eszköz útján való megtartását nem kezdeményezhette. A tag szavazata akkor minősült érvényesnek, ha abból egyértelműen megállapítható volt a tag személye (név, lakóhely vagy székhely, szervezet esetén képviselőjének neve), a szavazásra bocsátott határozattervezet megjelölése – több határozati javaslat esetén a határozattervezetek sorszáma – és az arra adott szavazat. A rendelet az elektronikus úton való szavazást is írásbeliként kezelte akkor, ha azt minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel, ennek hiányában azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítési szolgáltatással való hitelesítéssel aláírva küldik meg. Az egyéb, azaz nem írásbeli szavazáshoz kapcsolódó tagi nyilatkozatok természetes személy tagok esetén elektronikus aláírás nélkül is érvényesnek minősültek, azonban a jogi személyiséggel rendelkező tagok esetében e körben is kötelező volt a minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírás vagy azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítési szolgáltatással való hitelesítés.

Amennyiben a döntéshozatal fentiek szerinti formája is akadályozott, a jogi személy működőképességének biztosítása érdekében a szabályozás a stratégiai kérdésekben az ügyvezetés pozícióját erősítette a működésképtelen legfőbb szerv rovására.

A számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadása a jogi személyek működése, a piaci transzparencia és a közbizalom tükrében is kiemelt jelentőségű. Annak érdekében, hogy a jogi személyek mindenképpen le tudják zárni az üzleti évüket, a rendelet a beszámoló ennek elfogadásáról, az adózott eredmény felhasználásáról szóló klasszikus legfőbb szervi döntési hatáskört az ügyvezetés hatáskörébe utalta. Ezzel egy tekintet alá esve az ügyvezetés döntési kompetenciájába került az egyébként a legfőbb szerv hatáskörébe tartozó, azonban a jogi személy törvényes működésének fenntartásához, a veszélyhelyzet miatt kialakult helyzet kezeléséhez szükséges, valamint az észszerű és felelős gazdálkodás körében felmerülő halaszthatatlan ügyekben való döntéshozatal. Az ügyvezetés ezeket az újonnan delegált hatásköreit szintén nem gyakorolhatta korlátlanul, a korlátozások az előtársasági [Ptk. 3:101. (2) bekezdés], illetve kizárási per tartamára [Ptk. 3:108. § (5) bekezdés] vonatkozó működési korlátozásokkal mutattak hasonlóságot. Az ügyvezetés ugyanis a jogi személy létesítő okiratát nem módosíthatta, kivéve, ha arra a veszélyhelyzet ideje alatt hatályba lépő jogszabály rendelkezése alapján volt szükség, nem dönthetett a jogi személy jogutód nélküli megszűnéséről. A jogi személy átalakulását, egyesülését vagy szétválását nem határozhatta el, és folyamatban lévő átalakulásban, egyesülésben vagy szétválásban a döntéshozó szerv hatáskörébe tartozó kérdésben nem dönthetett. Ezen kívül a vezető tisztségviselői döntéshozatal feltétele volt még, hogy a szavazatok 25%-át meghaladó részesedéssel rendelkező tagok a döntés meghozatalát megelőző írásbeli véleményükben legalább a szavazatok 51%-át elérő mértékben a határozati javaslattal szemben nem tiltakoztak, illetve ha a jogi személynek a Ptk. szerinti többségi befolyással vagy minősített többséggel rendelkező tagja volt, akkor e tag az előzetes írásbeli véleményében a határozati javaslattal szemben nem tiltakozott. A „rendeleti hatáskörben” hozott ügyvezetési döntések utólagos bírósági felülvizsgálatára a tagok számára lehetőséget biztosított a rendelet.

Annak érdekében, hogy a lazább szabályok ne teremthessenek lehetőséget arra, hogy a jogi személy felett befolyást gyakorló tagi kör ezt kihasználva – adott esetben a többi tag rovására – érvényesítse az akaratát vagy az érdekeit, a rendelet azt is kimondta, hogy amennyiben a jogi személy létesítő okirata a beszámoló elfogadásához a döntéshozó szervnek legalább a szavazatok háromnegyedes szótöbbséggel meghozott határozatát írja elő, és a döntéshozó szerv a beszámoló elfogadásában nem akadályozott, a döntéshozó szerv a rendelet hatálybalépését megelőző üzleti évre vonatkozó beszámolóról szóló döntés meghozataláig egyéb ügyben kizárólag valamennyi tag egyhangú határozatával hozhat határozatot. Ennek sérelméhez a magánjogi jogalkotásban kivételes módon a kormányrendelet érvénytelenséget fűzött, azaz a fenti szabályok sérelmével született legfőbb szervi döntéshez joghatás nem fűződhetett, és annak alapján a jogi személyt nyilvántartó szerv a jogi személyre vonatkozó adatváltozást nem vehetett nyilvántartásba.

A nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében a társasági alakra jellemző sajátosságok miatt – részvényesek nagy száma, személyes ismeretség hiánya, legfőbb szervi döntéshozatal formalizáltsága, piaci biztonság stb. – a döntéshozatal fent ismertetett szabályai sem biztosíthattak kellő rugalmasságot a nyrt.-k számára. Emellett a 2020. évi 140. (IV. 21.) kormányrendelet a nyrt.-k számára nem biztosította a lehetőséget a beszámoló és mérleg szeptember 30-ig történő közzétételére, ahogy azt a többi



jogi személy számára biztosította. Ebből az is következett, hogy járványveszély ide vagy oda, a nyrt.-k az eredeti határidőben kellett teljesítsék közzétételi kötelezettségeiket, azaz biztosítani kellett a döntéshozatali mechanizmusok működőképességét a kijárási korlátozások hatálya alatt is.

Ennek adekvát eszköze az volt, hogy a döntési erőcentrummá a közgyűlés helyett az igazgatóság vált. A nyrt. a rendelet hatálybalépése napján már közzétett közgyűlési meghívójában foglaltaktól a társaság honlapján közzétett felhívásban szabadon eltérhetett. Az igazgatóság (ügyvezetés) a közzétett napirenden szereplő valamennyi kérdésben egymaga jogosult volt dönteni, beleértve az alapszabály módosítását is, illetve joga volt a közzétett napirenden szereplő kérdésekben a közzétett határozati javaslatoktól eltérően dönteni.

A veszélyhelyzet ideje alatt a fent ismertetett szabályok a gyakorlat tükrében beváltak, a jogi személyek működőképessége fenntartható maradt. Tekintettel azonban arra, hogy a veszélyhelyzet jogi, a vírusveszély pedig virológiai kategória, a jogalkotó számolt azzal, hogy a veszélyhelyzet mint jogi kategória megszüntetése utóbbi kiiktatásával nem fog járni, ennél fogva a veszélyhelyzet idejére tételezett szabályok alkalmazhatóságát nem a legmegnyugtatóbb ténylegesen a veszélyhelyzet elrendeléséhez, illetve megszüntetéséhez kötni. A veszélyhelyzet megszüntetésére első ízben a 2020. évi LVII. törvény révén került sor, míg az egyes speciális, eredendően a veszélyhelyzetre szabott szabályok tovább élését a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény rendezte. A legfőbb szervi működés szempontjából fontos fennmaradó szabály, hogy a rendelettel lényegében egyezően a jogi személy döntéshozó szervének ülése a tag elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével történő részvételével is megtartható, vagy határozathozatalára – ha a jogi személyre vonatkozó más törvényi előírás az ülés tartása nélküli döntéshozatalt nem zárja ki – az ügyvezetés kezdeményezésére ülés tartása nélkül is sor kerülhet akkor is, ha a jogi személy létesítő okirata e lehetőségekről és annak feltételeiről nem rendelkezik. Ennek elsősorban akkor van helye, ha a döntéshozó szerv ülése az ülés tervezett megtartása idején hatályos járványügyi korlátozások miatt előreláthatóan nem tartható meg a tagok teljes létszámban való személyes megjelenése mellett, ugyanakkor ez a szűkítés nem általános, és nem csak ez lehet a speciális döntéshozatal indoka. A törvény fenntartja azt a szabályt is, amely az ügyvezetés feladatává teszi a speciális döntéshozatali szabályok megállapítását és a tagsággal való közlését, amennyiben azokat a létesítő okirat egyébként nem tartalmazza. Ha a veszélyhelyzet ideje alatt az ügyvezetés a fent ismertetett rendeleti szabályok alapján a legfőbb szerv hatáskörébe tartozó ügyben határozott, e döntést a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb kilencvenedik napra összehívandó rendkívüli ülés napirendjére kell tűzni. Ha az utólagos legfőbb szervi határozat a korábbi döntést megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi, az nem érinti az azt megelőzően keletkezett jogokat és kötelezettségeket.

A járványügyi veszélyhelyzet két éve alatt a speciális szabályok alkalmazása semmilyen megrázkódtatást nem okozott, mert e szabályok valóban gyakorlatias szabályok voltak, és ténylegesen megkönnyítették a társasági működést és döntéshozatalt a veszélyhelyzetben. Ne felejtjük el, hogy e szabályok egy része tabudöngető szabály volt, és a tanulmány bevezető részében említett, letisztult és kikristályosodott társasági

jogi „kemény magot” is érintették. Emellett gyakorlati bizonyítékot szolgáltatott ahhoz, hogy lehet úgy mérleget és beszámolót elfogadni, hogy a tagok nem találkoznak személyesen, azaz egy teljes üzleti év is zökkenőmentesen eltelhet anélkül, hogy a tagság összeülne akár csak egyetlen gyűlésre. Lehetséges továbbá, hogy olyan kérdésekben, amelyek fogalmilag a legfőbb szerv hatáskörét képezik, ne a legfőbb szerv, hanem a vezető tisztségviselő döntsön. Ezek az új jelenségek a társasági jog határterületeit is alapvetően megreformálták. Az okirati ellenjegyzés bevett és hagyományos modellje, amely az ügyfelek és az ügyvéd személyes jelenlétét követeli meg, korábban elképzelhetetlen mértékben oldódott és hódított teret a szükség hozta távellenjegyzés, illetve az elektronikus okiratok sem tekinthetők már kevesek kiváltságának.

A kérdés, amely a veszélyhelyzeti szabályokból okkal-joggal következik, hogy vajon nem túlságosan bürokratikusak-e a Ptk. jogi személyekre vonatkozó döntéshozatali szabályai. A veszélyhelyzet tapasztalatai akár azt is sugallhatják, hogy a formátlanabb, lazább, ám mégis kellő garanciákkal megtámogatott döntéshozatali rendszer sem okvetlenül rosszabb, és tendenciájában biztosan nem okoz visszasságokat vagy indokolatlan tagi érdeksérelmeket még akkor sem, ha a társasági jog „ércnél maradóbb” szabályait kikezdi. Nem vitás, hogy a Ptk. széles körű lehetőséget biztosít a jogi személyeknek, hogy a döntéshozatali eljárásaikat a törvényi főszabályhoz képest jelentősen egyszerűsítsék, de nem tévedünk nagyot, ha azt gondoljuk, hogy a jogi személyek nagyobbik része ezzel a lehetőséggel nem tud vagy nem akar élni. Ebből pedig az a következtetés is levonható, hogy akár a Ptk.-beli legfőbb szervi döntéshozatali törvényi szabályok nemcsak veszélyhelyzetben, hanem „békeidőben” is tovább lazíthatók, természetesen a Ptk. 3:4. §-ában meghatározott eltérési lehetőség fenntartásával. Ennek a gondolatnak az alapja a pusztá pragmatizmus, amelyet az a fennálló gyakorlati tapasztalat támogat, hogy a veszélyhelyzet, az ott intézményesített új szabályok nem okoztak diszfunkciókat, és a jogalanyok megfelelően tudtak hozzájuk, ráadásul rapid módon, alkalmazkodni. Ez a gondolat azonban oda is vezethet, hogy akár a kivételesből is főszabály válhat, és akár a társasági jog következő, remélhetőleg nem kényszer szülte, hanem tervezett és akaratlagos megújításának ez lesz a fő iránya. A kevesebb azonban néha, de legalábbis a szerző szerint e körben több: a jelenlegi szabályozási keretrendszer megadja a lehetőséget ahhoz, hogy minden társaság a kellő, személyre szabott rugalmassággal működhessen, anélkül, hogy ehhez újabb novella volna szükséges.

## Irodalomjegyzék

1. KULCSÁR Kálmán: *A jogfejlődés sajátosságai: a jog mint eszköz. Akadémiai székfoglaló, 1981. 06. 13.*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984.
2. PAPP Tekla: *A magyar társasági jog fejlődése = Tanulmányok Dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára*, szerk. TÓTH Károly, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2000.
3. SÁRKÓZY Tamás: *A jog szerepe a gazdaságban*, Magyar Tudomány, 2011/5.
4. VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*, HVG-ORAC, Budapest, 2001.
5. VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv koncepciójából*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2002/4.